

ПАРИ И БАНКИ

СТРУКТУРА НА ТЕМАТА

Природа и функции на парите.

Еволюция на парите.

Структура и функции на банковата система.

Предлагане на пари: компоненти на паричното предлагане.

Парични агрегати.

Търсене на пари. Паричен пазар.

Механизъм за постигане на равновесие на паричния пазар.

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

Централна банка - основната финансова институция в държавата, която координира и контролира поведението на финансовата и банковата система и провежда парична политика, т.е. контролира количеството пари в обръщение (паричната маса).

Търговска банка - финансова институция, която извършва парични операции ~ набиране на депозити, т.е. акумулиране на свободни парични средства от населението и отпускане на кредити, т.е. задоволяване на паричните потребности на бизнеса и домакинствата.

Морж - разликата между лихвения процент по кредитите и лихвения процент по депозитите.

Банкова система - формира се въз основа на връзките, взаимодействията между централната банка и останалите банкови институции.

Паричен пазар - финансов пазар, на който се купуват и продават краткосрочни финансови активи (ценни книжа с падеж, не по-голям от една година).

Капиталов пазар - финансов пазар, на който се купуват и продават дългосрочни финансови активи (ценни книжа с падеж, по-голям от една година).

Първичен капиталов пазар - финансов пазар, на който се извършва продажба на новоемитирани ценни книжа.

Вторичен капиталов пазар - финансов пазар, на който се извършва покупко-продажба на ценни книжа между лица, различни от техните емитенти.

Фондова борса - вторичен капиталов пазар.

Пари - съвкупност от всички активи, които се използват за придобиване на стоки и услуги в процеса на размяната.

Бартерна размяна (бартер) - движението на стоките от продавачите към купувачите, т.е. извършването на сделки между тях непосредствено, без посредничеството на парите.

Двойно съвпадение на желанията - изискване на бартерната размяна за включване на точно определени стоки в извършваните сделки при точно определено количествено съотношение между тях (количествена пропорция на размяната).

Средство за обръщение - функция на парите, според която те могат да се използват като посредник на обръщението на стоките, като средство за размяна (разменно средство).

Мярка на стойността - функция на парите, според която те могат да се използват за определяне на стойността на всички други стоки, както и за извършване на икономически разчети.

Средство за съхраняване на стойност (средство за натрупване) - функция на парите,

според която те съхраняват своята покупателна възможност за бъдещи сделки; за извършване на сделки винаги е необходимо определено количество пари, което трябва да бъде натрупано. Натрупаните пари са особено важно условие за започване на бизнес (предприемаческа дейност).

Средство за отложено плащане - функция на парите, свързана с изплащане на дългове.

Световни пари - функция на парите, според която използването на парите за сделки излиза извън границите на националното стопанство.

Стокови пари - форма на парите, при която функциите на парите се изпълняват от определени всеобщо разменими стоки. Когато златото и среброто като стоки се сраснат с основните функции на парите, стават същински, действителни пари.

Благородни пари - стокови пари от благородни метали; златни и сребърни пари.

Металически пари - златни и сребърни пари под формата на монети.

Символични пари - металически пари (монети), чиято реална стойност е по-малка от номиналната.

Банкноти - представители на пълноценните пари; сертификати на определено количество златни (или сребърни) пари, разменими срещу тях.

Златен стандарт - когато в обръщението се използват златни монети или банкноти като техни представители.

Декретирани пари - утвърдени от държавата със закон парични знаци без собствена стойност, които изпълняват функциите на пари. Те са законно средство за обръщение.

Книжни пари - парични знаци без собствена стойност, които изпълняват функциите на пари чрез законодателното им утвърждаване (декретиране) от държавата; символични пари.

Чек - дългова разписка, срещу която притежателите на спестовни депозити могат да извършват разплащания; изпълнява функцията на разплащателно средство; за банката получател е платежно нареждане.

Чеков депозит - спестовен депозит, срещу който притежателите му могат да издават чекове; основа на чековото обръщение.

Електронни пари - основават се на компютърни и телекомуникационни системи за извършване на сделки и разплащания по електронен път, без налични пари или чекове.

Кредитни пари - всички депозитни сметки, срещу които могат да бъдат издавани чекове; служат като основа на чековото обръщение, а напоследък и като основа на електронните пари.

Парична маса - обемът или общото количество на парите, които се включват в обръщение, т.е. размерът на парите като средство за разплащане.

Предлагане на пари - механизъм, свързан с формиране на количеството на парите в обръщението.

Ликвидност - възможност за използване на паричните активи като разменно средство при сключване на сделки по най-лесния и най-бързия начин без допълнителни загуби или допълнителни финансови операции.

Паричен агрегат М1 - с най-висока ликвидност на съдържащите се в него парични активи - налични пари и чекови депозити.

Налични пари - паричните активи у населението (домакинствата и бизнеса) извън банките; обхващат книжните пари и монетите.

Паричен агрегат М2 - включващ М1 и други финансови (парични) активи с по-ниска степен на ликвидност, като срочни влогове, спестовни влогове и др.

Паричен агрегат М3 – включващ М2 и други финансови (парични) активи с най-ниска ликвидност, като големи и дългосрочни депозити.

Търсене на пари - стремеж, желание, склонност на икономическите субекти да задържат пари в ликвидна форма (налични пари и чекови депозити); отразява склонността към ликвидност и се изразява във формиране на реални парични (касови) остатъци (средства).

Изменение на задължителната резервна норма - инструмент на паричната политика; обхваща изменения в задължителния частичен банков резерв, от което се изменят свободният резерв на търговските банки и възможността им да извършват кредитни операции.

Дисконтов процент - инструмент на паричната политика; обхваща изменения в лихвения процент по кредитите, отпускани от централната банка на търговските банки за допълване на частичния им резерв, вкл. и когато централната банка изпълнява функцията на кредитор от последна инстанция.